BOLALARDA KITOBXONLIK KO'NIKMALARINI INTERFAOL METODLAR VOSITASIDA SHAKLLANTIRISH METODIKASI

МЕТОДИКА ФОРМИРОВАНИЯ БИБЛИОТЕЧНЫХ НАВЫКОВ У ДЕТЕЙ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ИНТЕРАКТИВНЫХ МЕТОДОВ

METHODOLOGY OF FORMATION OF CHILDREN'S READING SKILLS BY MEANS OF INTERACTIVE METHODS

Yuldasheva Dilafruz Maxamadaliyevna – Farg'ona davlat universiteti "Maktabgacha" ta"lim kafedrasi professori, filologiya fanlari doktori (DSc), dotsent E-mail: dilafruzyuldasheva12@gmail.com ORCID: https://orcid.org/0000-0001-7187-2330

Qodirova Xayotxon Ravshanbek qizi - Farg'ona davlat universiteti Ta'lim, tarbiya nazariyasi va metodikasi (maktabgacha ta'lim) magistranti Email:hayotxonqodirova@icloud.com

ANNOTATSIYA.

Ushbu maqola bolalarda kitobxonlik ko'nikmalarini interfaol metodlar vositasida shakllantirish metodikasi, interfaol ta'lim tushunchasi, uning mazmun-mohiyati hamda pedagogik asoslari tahlil qilinadi. Interfaol ta'lim zamonaviy pedagogikaning muhim yo'nalishlaridan biri bo'lib, ta'lim jarayonida o'qituvchi va talaba o'rtasidagi faol muloqotni ta'minlashga qaratilgan. Maqolada interfaol metodlarning ta'lim samaradorligiga ta'siri, ularning asosiy tamoyillari va qo'llanilish usullari ilmiy-nazariy asosda yoritildi. Shuningdek, interfaol ta'limning o'qitish jarayonidagi o'rni, uning an'anaviy metodlardan farqli jihatlari, ta'lim sifati va talabalarning mustaqil fikrlash qobiliyatini rivojlantirishga qo'shadigan hissasi tahlil qilinadi. Maqolada pedagogik jarayonda interfaol metodlarni muvaffaqiyatli joriy etish uchun zarur shart-sharoitlar va metodologik yondashuvlar haqida ham fikr yuritiladi.

1. **Kalit so‘zlar:** kognitiv rivojlanish, bolalar psixologiyasi, piaget nazariyasi, vygotskiy yondashuvi, neyropsixologiya, kognitiv bosqichlar, mantiqiy tafakkur, til

2. rivojlanishi, xotira, e’tibor, sensor-motor rivojlanish, abstrakt fikrlash, ijtimoiymadaniy omillar, rivojlantiruvchi ta’lim, metakognitsiya, o‘yin faoliyati,

3. ta’lim texnologiyalari, erta yoshdagi rivojlanish

4. **АННОТАЦИЯ.**

В данной статье анализируется методика формирования навыков чтения у детей интерактивными методами, концепция интерактивного образования, его содержание и педагогические основы. Интерактивное образование – одно из важных направлений современной педагогики, направленное на обеспечение активного общения преподавателя и ученика в ходе образовательного процесса. В статье на научно-теоретической основе освещено влияние интерактивных методов на эффективность обучения, их основные принципы и способы применения. Также анализируется роль интерактивного образования в процессе обучения, его отличия от традиционных методов, качество образования и его вклад в развитие самостоятельного мышления учащихся. Также в статье рассматриваются необходимые условия и методические подходы для успешного внедрения интерактивных методов в

педагогический процесс.

5. **Ключевые слова:** когнитивное развитие, детская психология, теория Пиаже, подход Выготского, нейропсихология, когнитивные стадии, логическое мышление, развитие речи, память, внимание, сенсомоторное развитие, абстрактное мышление, социокультурные факторы, развивающее обучение, метакогниция, игровая деятельность, образовательные технологии, раннее развитие ребенка.

6. **ABSTRACT.**

7. This article discusses the pedagogical activities of a teacher working in a preschool educational organization. It also provides information on the professional competence of a teacher in working with children. In this regard, a special role is also taken into account in speech competence. Speech competence is the ability of a student to express his or her thoughts clearly, consistently and purposefully, and interactive pedagogical technologies, information and communication tools, project-based learning and differentiated approaches play an important role in its formation. The study analyzes the effective use of pedagogical technologies in the educational process, their role in the development of students' speech skills. It also shows that these technologies, while strengthening students' ability to use the language correctly, direct them to creative and analytical thinking. The article reveals the importance of pedagogical technologies in the formation of speech competence in the education system and provides useful scientific and methodological information for teachers and students.

Keywords: cognitive development, child psychology, piaget's theory, vygotsky's approach, neuropsychology, cognitive stages, logical thinking, language development, memory, attention, sensory-motor development, abstract thinking, sociocultural factors, developmental education, metacognition, game activity, k

educational technologies, early childhood development.

KIRISH

Maktabgacha ta’lim bosqichida tarbiyalanuvchilarning badiiy adabiyot bilan tanishtirish zamonaviy pedagogik tadqiqotlarning ustuvor yo‘nalishlaridan biri sanaladi. Chunki badiiy adabiyot bilan tanishtirish keyingi bilimlarni o‘zlashtirish, mustaqil fikrlash va intellektual rivojlanishning poydevorini belgilaydi. So‘nggi ilmiy izlanishlar ta’limda interfaol metodlardan foydalanish o‘quv faoliyati sifatini oshirishda muhim o‘rin tutishini ko‘rsatmoqda. Pedagogik texnologiyalar tushunchasi XX asrda paydo bo‘ldi va 1940- 1950-yillarda “Ta’lim texnologiyasi” tarzida qo‘llanilib, mazmunan o‘quv jarayonida audio-vizual texnika vositalaridan foydalanishni anglatgan. Atama dastlab AQSHda qo‘llana boshladi. Keyinchalik

“ta’lim texnologiyasi” o‘rniga “dasturlashtirilgan ta’lim” atamasidan foydalanish keng yoyildi. So‘ngra PT - loyihalashtirilgan ta’lim va aniq maqsadga qaratilgan o‘quv jarayonini ifoda eta boshladi. O‘tgan asrning 80-yillarida PT kompyuterli va AT bilan sinonim tarzda ishlatila boshladi.[1]

“Interfaol” tushunchasi lot. “interakt” “birgalikda harakat qilish ma’nosini bildiradi. Interfaol o’qitishda to’liq va rejalashtirilgan maqsadlar bo’ladi. Ushbu maqsadlardan biri- o’qitish jarayonida shunday yuqori darajadagi sharoit yaratish kerakki, unda tinglovchi o’qitish jarayonini mahsuldor jarayonga aylantirishi kerak. Interfaol o’qitish usullarini qo’llash - tinglovchilar takomillashuvining muhim yo’nalishlaridan biridir. Faol usullarni qo’llashga yondoshgan o’qitish jarayoni sinfdagi barcha tinglovchilarning anglash va fikrlash jarayonda ishtirok etishini hisobga olgan holda tashkil etiladi. Interfaol usullar o’zaro harakat, tarbiyalanuvchilarning faolligi, guruh tajribasiga tayanish,o’zaro munosabat tamoyillariga asoslanadi. Ta’lim bolalarning o’zlashtirishi, o’zida bilish qobiliyatlarini hamda fikrlash va harakatlarini namoyon qilish jarayonidir.

ADABIYOTLAR TAHLILI

Interfaol ta’lim zamonaviy pedagogikaning muhim yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi va bu sohada ko‘plab olimlar ilmiy izlanishlar olib borgan. Quyida interfaol ta’limning nazariy hamda amaliy jihatlarini yoritgan yetakchi tadqiqotchilar ishlari qisqacha ko‘rib chiqiladi.

Lev Semyonovich Vygotsky ijtimoiy o‘rganish nazariyasini ishlab chiqqan olimlardan biridir. Uning Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes va Thought and Language nomli asarlarida ta’lim jarayonining ijtimoiy asoslari keng yoritilgan.

1 Omonov H., Xattobov M. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat.- Toshkent:Iqtisod-moliya, 2016.- 200 b.

Olim ta’lim jarayonida Yaqin rivojlanish zonasi (ZPD) tushunchasini ilgari surib, o‘quvchilar mustaqil bajara olmaydigan vazifalarni boshqalar bilan hamkorlikda osonroq o‘zlashtirishini ta’kidlaydi. Bu yondashuv interfaol ta’limning muhim tamoyillaridan biri bo‘lib, o‘quvchilar o‘rtasida hamkorlik va faol ishtirokni rag‘batlantiradi.

John Dewey tajribaga asoslangan ta’lim nazariyasini ishlab chiqqan. Uning Democracy and Education hamda Experience and Education asarlarida ta’limni amaliy tajriba bilan uzviy bog‘lash zarurligi asoslab berilgan. Dewey fikricha, o‘qitish jarayoni o‘quvchilarning real hayotiy vaziyatlarni tahlil qilishi va muammolarga mustaqil yechim topishi orqali samarali kechadi. Shu bois interfaol yondashuvlar, xususan muammoli ta’lim va loyiha asosida o‘qitish metodlari uning qarashlariga tayanadi.

Jean Piaget esa kognitiv rivojlanish nazariyasini ilgari surgan. U o‘quvchilarning bilimni faol ravishda o‘zlashtirishi uchun mos muhit va sharoit muhimligini ta’kidlaydi. Piagetga ko‘ra, bolalar bilimlarni bevosita tajriba va interaktiv faoliyat orqali egallaydilar. Shu sababli interfaol ta’limda qo‘llaniladigan muammoli ta’lim, rolli o‘yinlar va turli muhokama metodlari aynan uning ilmiy g‘oyalariga asoslanadi.

NATIJALAR VA MUHOKAMA.

8. Zamonaviy ta’lim tizimi o‘quvchilarning faolligini oshirish va ularni bilimlarni mustaqil egallashga yo‘naltiradigan usul hamda vositalardan foydalanishni talab +

9. o‘quvchilarning fikrlash qobiliyatini rivojlantirish, muammolarni hal etish va samarali muloqot qilish ko‘nikmalarini shakllantirishga xizmat qiladi. Ushbu maqolada interfaol metodlar va ularning ta’lim jarayonidagi o‘rni yoritiladi.

Interfaol metodlarning mohiyati.

10. Interfaol metodlar — bu ta’lim jarayonida o‘quvchilarning faol qatnashishini ta’minlaydigan yondashuv bo‘lib, bunda o‘qituvchi va o‘quvchi o‘rtasida o‘zaro hamkorlik va fikr almashish amalga oshadi. Bu metodlar orqali bilimlar birgalikda shakllantiriladi. Ularning asosiy turlari quyidagilardan iborat:

11. * Munozara va bahslar — o‘quvchilar ma’lum mavzu yuzasidan o‘z fikrlarini bildiradi va himoya qiladi.

12. * Guruhda ishlash — kichik jamoalarda faoliyat olib borish orqali bilimlar mustahkamlanadi.

13. * Rol o‘ynash — hayotiy vaziyatlarni sahnalashtirish orqali amaliy ko‘nikmalar rivojlantiriladi.

14. * Keys-stadi — muayyan holatlarni tahlil qilish orqali muammolarni hal etish ko‘nikmasi shakllanadi.

15. * Aqliy hujum (brainstorming) — yangi g‘oyalarni tezkor ishlab chiqishga yordam beradi.

16. Interfaol vositalar va ularning ahamiyati.

17. Interfaol metodlarning samaradorligini oshirishda zamonaviy texnologiyalardan foydalanish muhim o‘rin tutadi. Jumladan:

18. * Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari — kompyuter, proyektor va interfaol doskalar yordamida darslarni yanada tushunarli va vizual tarzda tashkil etish mumkin.

19. * Elektron ta’lim platformalari — Moodle, Google Classroom, Coursera orqali masofaviy ta’limni samarali yo‘lga qo‘yish mumkin.

20. * Simulyatsiya va virtual laboratoriyalar — ayniqsa tabiiy fanlar va texnik yo‘nalishlarda amaliy mashg‘ulotlarni tashkil etishda qo‘l keladi.

21. * Mobil ilovalar va onlayn test tizimlari — Quizizz, Kahoot!, Mentimeter orqali bilimlarni baholash va interaktiv mashg‘ulotlar o‘tkazish mumkin.

22. **Interfaol metodlardan foydalanishning afzalliklari**

23. Interfaol yondashuvlarni qo‘llash quyidagi ijobiy natijalarga olib keladi:

24. 1. O‘quvchilarning darsdagi faolligi ortadi, ular bilim olish jarayonida bevosita ishtirok etadi.

25. 2. Mustaqil fikrlash rivojlanadi, chunki o‘quvchilar muammolarni hal qilishga jalb qilinadi.

26. 3. Jamoada ishlash ko‘nikmalari mustahkamlanadi va hamkorlik madaniyati shakllanadi.

27. 4. Olingan bilimlar uzoq muddat saqlanadi, chunki ular faol ishtirok orqali egallanadi.

28. 5. Zamonaviy texnologiyalar bilan ishlash malakasi rivojlanib, texnologik savodxonlik oshadi.

XULOSA

Pedagogik ta’lim jarayonida interfaol metod va vositalardan foydalanish uning samaradorligini sezilarli darajada oshiradi. Bunday yondashuvlar o‘quvchilarning faolligini kuchaytirib, ularning mustaqil fikrlashi, ijodiy yondashuvi hamda muammolarni yechish qobiliyatlarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, zamonaviy texnologiyalar, multimedia vositalari va innovatsion yondashuvlar ta’lim sifatini yaxshilashda muhim o‘rin tutadi

Interfaol metodlar qo‘llanilganda o‘qituvchi va o‘quvchi o‘rtasida samarali muloqot yuzaga keladi, natijada ta’lim jarayoni yanada qiziqarli va samarali tashkil etiladi. Bu esa o‘quvchilarning o‘qishga bo‘lgan qiziqishini oshirib, ularning amaliy ko‘nikmalarini shakllantirishga yordam beradi. Shuning uchun ham interfaol usullardan foydalanish zarurati tobora ortib bormoqda va u kelajak ta’lim tizimi taraqqiyotining muhim omillaridan biri sifatida qaraladi.

ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1. Omonov H., Xattobov M. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. – Toshkent: Iqtisod-moliya, 2016. – 200 b.

2. Lev Vygotsky. Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes. – Cambridge: Harvard University Press, 1978.

3. Lev Vygotsky. Thought and Language. – Cambridge: MIT Press, 1986.

4. John Dewey. Democracy and Education. – New York: Macmillan, 1916.

5. John Dewey. Experience and Education. – New York: Collier Books, 1938.

6. Jean Piaget. The Psychology of Intelligence. – London: Routledge, 1950.

7. Tolipov O‘., Usmonboyeva M. Pedagogik texnologiyalarning tatbiqiy asoslari. – Toshkent: Fan, 2006.

8. Ishmuhamedov R. Innovatsion pedagogik texnologiyalar. – Toshkent: Iste’dod, 2014.

9. Yo‘ldoshev J., Usmonov S. Pedagogik texnologiya asoslari. – Toshkent: O‘qituvchi, 2004.

10. Azizxo‘jayeva N. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. – Toshkent: TDPU, 2006.